

דבר העורך

חגן פטור מקריאת שמע

מבואר במשנה (ברכות דף טז.) חתן פטור מקריאת שמע, משום שהוא טרוד ולא יכול לכונן כראוי. וכך נפסק בשו"ע (אורח חיים סימן ע סעיף ג) חתן פטור מקריאת שמע, אבל בזמננו שגם שאר בני אדם אין מכוונים כראוי, אף החתן קורא כדרכו.

והשאלה מתבקשת, כמו שבזמננו חייבים לקרוא קריאת שמע אפילו שלא מכוונים כמו שצריך, מדוע לא חייבו בזמננו את החתן לקרוא ולכונן לפחות כמו שאנחנו קוראים היום, שהרי יוצא בזה ידי חובתו?

והשיב הגר"נ קרליץ זצ"ל (חוט שני ברכות עמוד שצב), שאין גבול לכוונה, כי הכוונה באה מהלב והיא לא רק מחשבה, ולכן בזמננו שהכוונה בקריאת שמע היתה שהלב נדלק וכל הרגש היה קשור למילים, ולא רק הבנת הפירוש של מה שאומרים, לא שייך לומר שהחתן יכוין רק קצת, כי לא היה פירוש המילים בלי הלב, אפילו שבמעשה זה היה אותו דבר כמו היום.

באופן נוסף השיב הגר"ח קנייבסקי זצ"ל (תל תלפיות חלק ב עמוד תשה, מוסף שבת קודש לך לך תשנז), שמעיקר הדין לא יוצאים בלי כוונה כראוי, ואסור להתפלל בלי כוונה הראויה, אך כיום הקילו כי אין ברירה שאם כן לא יברכו לעולם, והחזון איש נהג כעיקר הדין, וכשהיה במצב שלא יכול לכונן אכל בלי ברכה, ולא התפלל, כי הוא תמיד כיון, וכשלא יכל לכונן, היה אסור לו לברך ולהתפלל בלי כוונה, כי לפי דרגתו בלי כוונה אינה ברכה ותפילה.

כאשר הציגו את השאלה בפני הגרי"ז מבריסק זצ"ל (כאיל תערוג עובדות על גדולי הדורות עמוד תו, עדות הגר"ש וולבה), מדוע חתן בזמן חז"ל לא קרא לכל הפחות קריאת שמע בלי כוונה, כפי שעושים כיום? ורצו לתרץ שלפי מדרגתם שהורגלו לכונן כראוי לא יצאו ידי חובתם בקריאה בלי כוונה! לא קיבל הגרי"ז את התירוץ, ואמר לבניו שכן שואלים שאלה.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

נושא הגיליון

'כוונה בקריאת שמע'

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד

תקציר הנושאים: סדרת המאמרים בנושא 'הלכות תפילה'; גיליון 437 'כוונה בתפילה', גיליון 438 'כוונה בברכת אבות'. נושא הגיליון הנוכחי 439 'כוונה בקריאת שמע', גרדי הכוונה הנצרכת והמעכבת, בקריאת שמע שחנית וערבית.

הכוונות הנצרכות בקריאת שמע; א. קריאה בכוונה לצאת ידי חובת המצוה, מדין 'מצוות צריכות כוונה'. ב. כוונת פירוש המילים, ובכלל זה כוונת שמות הקודש (ענין 'כוונת שמות הקודש' יתבאר א"ה בהרחבה בגיליון הבא מספר 440). ג. קבלת עול מלכות שמים ועול מצוות, וזכירת 'ציאת מצרים.

להציל נפש אחת מישראל

הנהגה להודיע לכל שוחרי התורה וההלכה כי בעז' ה' תקמ"ט שיערו מעשי בהלכות החמורות

בענין
**פיקוח
נפש**

הלכות פיקוח נפש בשבת
ובימות החול

השיעור
לחובי כוננות
משקלות מעשיות

ספי הגר"ה נפתלי הלפרין שליט"א

רמז והלכה ארצי באיחוד הצלה

וערך המהדורה החדשה של "עדות והלכות" להגאון הגדול רבי יצחק וילנאוויטש שליט"א איור ורישוי תקמ"ט | דרכים ושאלות בעקבות המצב המבטחי בארץ ישראל | האם מותר לרכיב ולקסם סכנה כדי להציל נפשות | פניו נשת בשבת סביב כבוד רמת | שאלות שהתעוררו בעיר אופקים בשבתות תורה ובפועל בשבתות נהר יקוב | תפעולות המותרות לרופא יודע הללים בשבת | שאלות שהתעוררו באסון הטרור בבית דאב | האם מותר לנסות והצלה לשוב לביהם | בארץ מצבי' ודחם נאמר על השאלה שדוא ששופר דמים | אכאים בלב קובשי נשיטה | דרד יתבי וקטנא להצלה ויולדת | להלל שבת ליתבי רענא של אדם אחד

השיעור ותקנים א"ה ביום חמישי פרשת בחוקת כי ב' אייר תשפ"ד
בין השעות 2:00 - 3:00 בערב
בבית דוד פוסק רחוב חסידי קרלין 1, שנתון בית ישראל ירושלים

שמעו ותחי נפשכם

מנוח שיעורים ומאמרים בלילה הממונים לרבות ללב של תלמידי התורה
אם אין לכם את הזמן לקבלת השיעורים מרבות חובי התשובה וכן מרבות חובי התשובה שלכם
יחידים בשבת ושל חילוקי הביטוחים והשיעורים: רבני חיים ביטול 663-342-6004

ענין ידיו
הילכתא
לימוד תורה מכל מקום

מנוח שיעורים ומאמרים בלילה הממונים לרבות ללב של תלמידי התורה
אם אין לכם את הזמן לקבלת השיעורים מרבות חובי התשובה וכן מרבות חובי התשובה שלכם
יחידים בשבת ושל חילוקי הביטוחים והשיעורים: רבני חיים ביטול 663-342-6004

ד. רמז לעשרת הדברות בפסוקי קריאת שמע.

1. מצוות צריכות כוונה

שתי כוונות: נפסק **בשו"ע** (סימן ס סעיף ד) שמצוות צריכות כוונה לצאת ידי מצוה. ומבאר **המשנ"ב** (ס"ק ז, י) שיש שני דיני כוונה במצוות: א. הדין הכללי בכל המצוות, שצריך לכתחילה לזוהר לכוון בכל מעשה מצוה, שרוצה לצאת בה ידי חובתו כפי שציווה עליו הקב"ה. ב. כוונת הלב למצוה עצמה, שיכון בלבו למה שמוציא מפיו, ומעכב בקריאת שמע בפסוק ראשון, כדלהלן.

ובדיעבד אם לא כיון לשם מצוה, לדעת **המגן אברהם** במצוות דאורייתא מעכב, ובמצוות דרבנן אינו מעכב. מאידך משמעות **השו"ע** בכמה מקומות, וכן נוקט **הגר"א** שגם במצוות דרבנן מעכב.

ובכל אופן חידש **החיי אדם** (כלל סח סעיף ט), הביאו **המשנ"ב** (סימן ס ס"ק י), שאם מוכח מתוך הענין שהוא עושה את הפעולה בכדי לקיים את המצוה, וכגון הקורא קריאת שמע על סדר התפילה, אפילו אם לא כיון לצאת יצא, שהרי משום כך עושה כדי לצאת ידי חובתו וסתמא לשמה אף על פי שאינו מכיון. ומדגיש המשנ"ב בשם **האחרונים** שמכל מקום לכתחילה צריך לכוין לצאת ידי חובת המצוה, אפילו בקורא קריאת שמע על סדר התפילה וכדומה.

2. כוונת פירוש המילים

עד היכן חייב לכוין: מבואר **בגמ'** (ברכות דף יג), שיש חיוב כוונה בקריאת שמע שחירת וערבית, ונלמד **ההפסוק** (דברים פרק ו פסוק ו) **וְהָיָה הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְנְךָ הַיּוֹם עַל לְבָבְךָ**, שבקריאת שמע חייבים לכוין מה שאומרים, ובלי כוונה לא יצא ידי חובתו, וצריך לחזור ולקרוא אם לא כיון.

ונאמרו ה' שיטות תנאים עד היכן חובת הכוונה לעיכובא; לרבי מאיר וכך הלכה - פסוק ראשון, כיון שענין הפרשה הוא קבלת עול מלכות שמים, והפסוק הראשון הוא תכלית קבלת עול מלכות שמים. לרבי אליעזר - עד 'על לְבָבְךָ' (ונחלקו רש"י ותוס' בביאור דבריו). לרבי עקיבא - כל הפרשה הראשונה. לר' אישיה - שתי פרשיות הראשונות. לתנא קמא דר"י - כל שלושת הפרשיות.

שמע ישראל: ונפסק **בשו"ע** (סימן ס סעיף ה, סימן סג סעיף ד) שעיקר חיוב הכוונה היא בפסוק ראשון, ולכן אם קרא ולא כיון בפסוק ראשון, חוזר וקורא מתחילת קריאת שמע, אפילו לפי השיטה שמצוות לא צריכות כוונה.

ומסביר **המשנ"ב** (סימן ס ס"ק יא, סימן סג ס"ק יא-יג), וכעין זה מבואר **בחיי אדם** (כלל כא סעיף י), שבנוסף לכוונה לשם מצוה, צריך לכוין את פירוש המילים, להתבונן ולשים לב למה שהוא אומר, ונפסק בשו"ע שמעכב רק בפסוק הראשון, שבו עיקר קבלת עול מלכות שמים ואחדותו יתברך, כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים.

ולגבי הדין שלא לקרוא קריאת שמע בהליכה, כתב **המשנ"ב** (ס"ק יא) יש אומרים שצריך לעמוד עד 'על לְבָבְךָ'. ולגבי הדין שצריך לחזור ולקרוא אם לא כיון, לא הזכיר

המשנ"ב (ס"ק יב) את השיטה של עד 'על לְבָבְךָ'. וביארו **במשנ"ב המבואר מהדורת עוז והדר** (ס"ק סח) בשני אופנים; א. שהמשנ"ב סמך על מה שכתב בס"ק יא לגבי איסור הליכה, וכן משמע **בשונה הלכות** (סימן סג סעיף ב). ב. שלגבי חובת כוונה לא פסק כדעת הב"ח ורק לגבי חובת עמידה פסק כדעת הב"ח.

בכלל חיוב כוונה, שלא יסיח דעתו כל זמן אמירת הפסוק הראשון. ולענין דיעבד אם הסיח דעתו, מסתפק **הביאור**

הלכה (סימן קא סעיף א), האם צריך לחזור ולקרוא שמע ישראל בלא היסח הדעת.

ברוך שם: מבואר **במשנ"ב** (ס"ק יב) בשם **הפרי מגדים** שצריך לכוין גם באמירת 'ברוך שם', ואם לא כיון באמירת 'ברוך שם', צריך לחזור ולקרוא בכוונה. וחיידשו **הערוך השולחן** (סימן סא סעיף ו), ו**הגרש"ז אויערבאך זצ"ל** (הליכות שלמה פרק ז סעיף ז), ו**הגר"ח קנייבסקי זצ"ל** (דעת נוטה קריאת שמע אות ל, שונה הלכות סימן סא סעיף יא), שרק אם עדיין לא אמר 'ואהבת', צריך לחזור ולומר 'ברוך שם' בכונה, אבל אם כבר התחיל 'ואהבת', לא צריך לחזור. וזאת על פי המבואר **בביאור הלכה** (סימן סא סעיף יג ד"ה אחר) שאם דיילג על ברוך שם, והתחיל ואהבת לא צריך לחזור, ולא מסתבר שחוסר כוונה גרע מדילוג.

חוזר בלחש: נפסק **בשו"ע** (סימן סא סעיף ט) שאסור לומר פעמיים 'שמע', בין אם אומר את המילה 'שמע' פעמיים, ובין כשאומר את 'כל הפסוק' פעמיים. ולכן כותב **המשנ"ב** (סימן סא ס"ק כב, סימן סג ס"ק יד) שאם שכח לכוין בפסוק הראשון, צריך לחזור ולקרוא בפעם השניה בלחש, שלא יהיה

אלא די אמות - הנהגות הגר"ח קניבסקי / מכון קול חוצב (עמוד 44)

**ברכת מזל טוב לחבר מכון הילכתא
הג"ר חיים לייב שמואלביץ בן הג"ר מרדכי
שמואלביץ שליט"א לרגל הולדת הבן שיח' יהי רצון
שיזכה לרוות ממנו ומכל צאצאיו רוב נחת וקדושה,
אושר ועושר נחת וסיעתא דשמיא, וכל
הברכות הכתובות בתורה יחולו עליו, אמן.**

וכתב ה**יעב"ץ** (בסידורו בית יעקב) לפני קריאת שמע, יכוין לקיים מצות עשה של קריאת שמע ויכוין לייחד השי"ת בכל כח שכלו, ויקבל עול מלכות שמים בהסכמת הלב. ובקריאה יזהר לכתחילה לקרות כל הג' פרשיות בכוונה, שיביין מה שאומר, שהכתוב אינו יוצא מידי פשוטו לעולם, ולא יהרהר בדבר אחר, ויקרא באימה כבני מדינה שקורין כתב המלך, וכקורא דבר חדש שלא שמע מעולם.

ומבואר ב**חיי אדם** (כלל כא סעיף י, סעיף טו) שצריך לכוין בשמע ישראל ופרשה ראשונה קבלת עול מלכות שמים, ולהסכים למסור את נפשו על קידוש השם. קודם פרשה שניה יפסיק, ויכוין לקבל עול מצוות. קודם פרשה שלישית יפסיק, ויכוין לקיים מצות עשה של זכירת יציאת מצרים.

וכתב ב**שערי הציון** (סימן רלט ס"ק ב), ויסוד הדברים מבוארים גם ב**ביאור הלכה** (סוף סימן ס ד"ה וכן הלכה), שהסברא של החיי אדם הוא, כשהולך להתפלל מסתמא מכוון לקיים כמו שתקנו חכמים, ולכן גם לגבי מצות זכירת יציאת מצרים, אף אם לא כיוון בפרשת יציאת יצא. אבל אם קורא קריאת שמע שלא על סדר התפילה, כגון שהתפלל מעריב מבעוד יום, וקורא קריאת שמע של המיטה בלילה, הכוונה מעכבת לצאת מצות זכירת יציאת מצרים.

וחידש **באשי ישראל** (פרק כ הערה יד**), לפי דברי השער הציון והביאור הלכה, אם קורא קריאת שמע לפני התפילה ולא כיוון במפורש לצאת מצות זכירת יציאת מצרים, צריך לחזור ולקרוא בכוונת זכירת יציאת מצרים, ולא שייך בזה דברי החיי אדם של סתמא לשמה.

ונחלק עליו **גאון אחד שליט"א** (בהוראה לרבני הילכתא), שאין הנדון דומה לראיה, כי עיקר סברת החיי אדם שאם הולך להתפלל מסתמא מכוין לקיים כמו שתקנו חכמים, וגם הקורא קריאת שמע קודם התפילה שלא יאחר את סוף זמן קריאת שמע, כיוון שמחוייב גם לכוין למצות יציאת מצרים, הרי זה קריאה של חיוב וסתמא לשמה. והביאור הלכה מדבר רק לגבי הנהגה להתפלל מעריב מבעוד יום, ובמקרה התפלל אחרי צאת הכוכבים, שלא היתה הקריאה לשם חיוב. והשער הציון מדבר רק במתפלל מבעוד יום, ושוב קורא קריאת שמע שעל המיטה, שצריך לכוין לשם מצות קריאת שמע ולשם מצות זכירת יציאת מצרים, שאין בזה סתמא לשמה.

4. תוכן הפסוק הראשון

הכוונה הנכונה: כתב ה**שו"ע** (סימן סא סעיף ו) צריך

נראה כמקבל עליו שתי רשויות חס ושלום. ואם אין שומעין אפילו בקול רם מותר.

וחידש הג"ר **בן ציון אבא שאול זצ"ל** (אור לציון חלק ב סימן מה אות ו), שרק לדעת המשנ"ב מותר לחזור ולומר בלחש, אך לפי שיטת השו"ע, אין לחזור אפילו בלחש, ולכן אם לא כיוון בפסוק הראשון, צריך להמתין בשיעור זמן של 'כדי לגמור את כולה', של קריאת פרשה ראשונה, ואחר כך יקרא שוב 'שמע ישראל' עם הפרשה הראשונה.

קראה למפרע: נפסק ב**שו"ע** (סימן סד סעיף א) קראה למפרע לא יצא. כלומר, הקורא את פסוקי קריאת שמע שלא לפי סדר הפסוקים הכתוב בתורה לא יצא. אבל אם הקדים פרשה לחברתה, אף על פי שאינו רשאי יצא, לפי שאינה סמוכה לה בתורה.

ולכן, אם נזכר אחרי גמר פרשה הראשונה שלא כיוון בפסוק הראשון, צריך לחזור על פסוק 'שמע ישראל' עם כל הפרשה הראשונה, כי אם יחזור רק על פסוק 'שמע ישראל', הרי הוא בכלל הקורא למפרע שלא יצא ידי חובתו (מגן אברהם ס"ק ו). אבל אם נזכר אחרי שגמר פרשה שניה, כתב ה**משנ"ב** (ס"ק יד) שיחזור ויאמר 'שמע ישראל' עם הפרשה הראשונה, ולא יחזור על הפרשה השניה. וכן אם נזכר באמצע קריאת פרשה שניה, יגמור עד 'ויאמר', ויחזור על שמע עם הפרשה הראשונה, ולא יחזור על הפרשה השניה.

כוונה בהרהור: לדעת ה**חזון איש** (קונטרס הזכרונות סימן ז אות ט, אשי ישראל תשובות הגר"ח תשובה קכא), אם לא כיוון ועדיין לא המשך את הפרשה, יחשוב את פירוש המילות בליבו, ויוצא ידי חובה. שכן הוא דרך דיבור, לומר את המילים ואח"כ לכוין את משמעות המילים.

ספק אם כיון: המסתפק אם כיוון ב'שמע', חקר ב**פרי מגדים** (משבצות זהב ס"ק ג) האם החיוב לחזור כשלא כיוון, הוא חיוב מדאורייתא או רק מדרבנן, ונפק"מ במסופק אם כיוון ב'שמע', שאם החיוב דאורייתא, צריך לחזור מדין 'ספק דאורייתא לחומרא', ואם החיוב הוא רק מדרבנן, לא צריך לחזור מדין 'ספק דרבנן לקולא'.

ובביאור הלכה (ד"ה וחזור) מצטט את הספק של הפרי מגדים, האם החיוב לחזור הוא מדאורייתא או מדרבנן, אולם אינו מצטט את הנפק"מ אם צריך לחזור מספק, כי להלכה מבואר ב**משנ"ב** (סימן סד ס"ק ז) שבספק אם כיוון, צריך לחזור ולקרוא. [אולי הטעם, שגם בספק דרבנן, אם יכול לתקן בקל צריך לתקן, וכאן בקלות יכול לחזור ולקרוא בכוונה].

3. קבלת עול מלכות שמים

שורש המצוה: מבואר ב**בגמ'** (ברכות דף יג:) שרבי היה מקבל עול מלכות שמים, כשהעביר ידיו על פניו. וכן מבואר ב**ספר החינוך** (מצוה תכ) מפורשי מצות קריאת שמע, שהקב"ה רצה לזכות את עמו ישראל, שיקבלו עליהם את מלכותו ויחודו, בכל יום ובכל לילה.

להאריך בחי"ת של אחד, כדי שימליך הקדוש ברוך הוא בשמים ובארץ. ויארץ בדל"ת של 'אחד', שיעור שיחשוב שהקב"ה יחיד בעולמו ומושל בד' רוחות העולם. ויש נהגים להטות הראש כפי המחשבה, מעלה ומטה וד' רוחות.

דין זה מופיע **ברבינו יונה** (ספר היראה עמוד רד, ובספרו שער העבודה מאריך בעניני כוונת קריאת שמע), ומוסיף שצריך לחשוב בדל"ת של 'אחד' גם שהקב"ה מושל על רמ"ח איברים שבו. ומוסיף רבנו יונה שאם אינו יכול לכוון כל כך, יכוין ה' שהוא עתה אלקינו עתיד להיות אחד.

למרות שבלשון השו"ע לא הוזכר לקבל בתיבת 'אחד' עול מלכות שמים על רמ"ח איברים שבו, מכל מקום כיון שהקב"ה מושל בכל העולם, בוודאי גם האדם עצמו בכלל. וכפי שביאר **החפץ חיים** (שם עולם חלק א פרק יב) שהביא בשם **הגאון האמיתי רבי ישראל סלנטר זצ"ל** שעלול להיות שהאדם ימליך את הקב"ה על כל הז' רקיעים וד' רוחות העולם, וישכח להמליכו על רמ"ח איברים שבו, שיהיו אבריו נשמעים לקבל עליהם עול מלכותו יתברך.

והביא **שהב"ג** גרס **בגמ'** (ברכות דף יג): שתמליכהו 'עליך' ולמעלה ולמטה ולארבע רוחות השמים. והגירסה לפנינו בגמ' בלי תיבת 'עליך', שלא הזכירוהו מצד שהוא דבר פשוט מאוד, ונזכר כבר **במשנה** (ברכות דף יד) למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים תחלה ואח"כ יקבל עליו עול מצות. הרי שצריך לקבל עליו עול מלכות שמים.

וראה **בעלי שור** (חלק א מבוא קצר לתפילה, חלק ב וועדים על שמונה עשרה הוועד הראשון עמוד סב) שהאריך לבאר איך לבצע למעשה קבלת עול מלכות שמים, שבכלל חיוב כונה - להמליך את הקב"ה על כל העולם, ולהמליך את הקב"ה על כל איבריו וחושיו ממש.

וכתב **המשנה ברורה** (ס"ק יח) שיאריך בחי"ת כשיעור שליש ובד' כשיעור ב' שלישים. ויש אומרים שלא יאריך בחי"ת כלל רק יכוין הכל בדל"ת.

מנהג ישראל שנפסק **בשו"ע ובמשנ"ב** (סימן סא סעיף ד-ה) שקוראים את הפסוק הראשון בקול רם, כדי לעורר הכוונה. ונותנים יד ימין על העיניים בקריאת פסוק ראשון, כדי שלא יסתכל בדבר אחר שמונעו מלכוין.

עוד נפסק **ברמ"א** (סימן סא סעיף יד) שצריך להפסיק בפסוק ראשון אחרי תיבת 'ישראל' ואחרי תיבת 'אלוקינו', כדי שיתפרשו המילים - ד' שהוא אלוקינו, הוא ד' אחד.

ומבואר **בהליכות שלמה** (פרק ז סעיף ו ארחות הלכה 14) שמקורו של **הרמ"א**, הם מדברי **על הכל** (לר"מ מאיברא סימן ב) שמבאר את פשטות הפסוק, שמע ישראל, ד' שמו אלוקינו, ומי ששמו ד' הוא אחד, ובאמירת ד' אלוקינו, יש בו קבלת עול מלכות שמים. והכוונה של 'ברוך שם', שאנחנו מברכים את הקב"ה רק לפי מה שמתגלה לנו על ידי הנהגתו, כי אנחנו לא יכולים לברך אותו לפי עצמותו יתברך. מבואר מדבריו,

שקבלת עול מלכות שמים היא בתיבת אלוקינו. וצידד שם, שאם מכוין באופן כללי לקבלת עול מלכות שמים, אף שלא כיון פירוש המילות בפרטות, יצא ידי חובתו. וכן מבואר **באגרות משה** (או"ח חלק ה סימן ה) שהכוונה הרצויה היא פירוש המילים, והכוונה הנכונה היא ה' הוא אלקינו, שקבלנו את עול מלכותו עלינו, הוא ה' אחד במציאות. ובכל השמות הפירוש המעמק שהוא השם יתברך, ואין מעמק הפירוש 'אדון הכל' ו'תקיף ובעל היכולת'.

וזה לשון **הביאור הלכה** (סימן א) לגבי שש מצוות תמידיות, לייחוד **שנאמר** (דברים פרק ו פסוק ד) **שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד**, ופירושו שמע ישראל ודע כי ה' שהוה את הכל ברצונו, והוא אלקינו המשגיח בכל העולמות, הוא ה' אחד בלי שום שיתוף.

ומבואר **בערוך השולחן** (סימן סא סעיף ד), שבעומק יש כוונות גדולות לפסוק 'שמע ישראל', אך פשטות הפסוק כפי שמפרש **רש"י** (דברים פרק ו פסוק ד) ד' שהוא עכשיו אלוקינו, עתיד להיות ד' אחד, כלשון **הפסוק** (צפניה פרק ג פסוק ט) **כִּי אֶזְאָהֲפֹךְ אֶל עַמִּים שְׁפָה בְרִינְהָ לְקַרְאֵי כְלָם בְּשֵׁם ד',** וכל ישראל מצפים שיתגדל ויתקדש שמו של הקב"ה בעולם, ולכן מיד אומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, שאז יתגלה כבוד מלכותו, לעיני כל בשר.

5. כוונות מיוחדות

עשרת הדברות: מבואר **במשנ"ב** (סימן סא ס"ב), שצריך לכוין בקריאת שמע את הרמזים לעשרת הדברות, ופירוט איך מרויז בסדר קריאת שמע. ויש סידורים שמופיע על סדר קריאת שמע, הפירוט היכן מרויז כל עשרת הדברות.

זכירה בלב: חידוש גדול כתב **הג"ר אהרן קוטלר זצ"ל** (משנת רבי אהרן מוסר חלק ד עמוד סא), בנוגע למצות זכירת יציאת מצרים בקריאת שמע שחרית וערבית, שבנוסף לחיוב כוונה לצאת ידי מצוה מדין מצות צריכות כוונה, יש עוד דין כוונה המעכבת, והוא כוונת התיבות ופירושו, כי עיקר מצות זכירה הוא בלב שיזכור את היציאה ממצרים, ודרשו מהפסוק שלא די בלב אלא חייב גם להוציא בפיו, ולכן ודאי שהכוונה מעכבת כי אם הוציא בפיו ולא זכר בלב אין כאן 'זכירה' אלא 'אמירה'. ואינו דומה לתפילות וברכות שעיקר החיוב הוא אמירה, וגם בלי כוונה יצא.

בשמחה עצומה: וכתב **ביסוד ושורש העבודה** (שער הרביעי שער המזרח קריאת שמע וברכותיה פרק חמישי) **"דתיכף כשיסיים תיבת אחד יכוון במחשבתו בשמחה עצומה עד מאוד בכל עוצם כוחו: אני מאמין באמונה שלימה שאתה יחיד ומיוחד, ושאתה בראת כל העולמות עליונים ותחתונים לאין תכלית למספרם ושאתה ה' הוה ויהיה. ואני ממליך אותך ית"ש על כל אבר ואבר שלי לשמור ולעשות מצות תורתך הקדושה, וגם אני ממליך אותך על בני ועל בני בני עד סוף כל הדורות."**

להיראות כאינית למס יחוד

קדושת השמות: מבואר במשנה (סנהדרין דף צ.ז.) ובאבות דרבי נתן (פרק לו) ההוגה את השם באותיותיו אין לו חלק לעולם הבא. ומבאר החיי אדם (חלק א כלל ה סעיף כז), ויסוד דבריו הם מדברי התוס' (סוכה דף ה. ד"ה י"ד) ההוגה השם באותיותיו, אין לו חלק לעולם הבא. דהיינו שקורא השם בנקודותיו כמו שהוא נקוד הי"ד שבבא והה"א בחולל והוא"ו בקמץ, או שאמר האותיות, ואפילו רק מקצתן, דהיינו יו"ד ה"א, אל"א יאמר יו"ד קה יו"ק. ויקראנו כאילו כתוב שם אֲדָנִי, האל"ף בחטף פת"ח, ה'ד' בחול"ם, הנו"ן בקמץ, ויכוין לשם הוי"ה. וכתב בשו"ת חתם סופר (חור"נ בהשטות סימן קצב), ובאמת העולם נזהרים ואומרים 'יוד קא ואו קא'.

דין זה נוגע מאוד למעשה, ומצוה לעורר על כך, שיש אנשים גדולים וקטנים שלא יודעים את חומרת האיסור, ואומרים את השם כפי שהוא כתוב בסידור. ובפרט מצוי נשים ובנות שלא יודעות את הכלל בזה.

וביותר נוגע בנוסח 'לשם יחוד' (כגון לפני ספירת העומר, נטילת לולב, ובנוסח קרלין לפני ברכות התורה בתפילת שחרית), שכתוב ברוב הסידורים 'ליחוד שם יוד הא בואו הא' ובאמת צריך לומר 'ליחוד שם יוד קא בואו קא', והאומר כתיבתו עובר על האיסור החמור של 'ההוגה את השם באותיותיו', שאין לו חלק לעולם הבא. וכן נוגע בכמה תפילות לנשים המופיעות ב'תפילת חנה', ועוד.

תיקון גדול עשו הרבה סידורים, כגון בסידור 'יסוד מלכות' לפני ספירת העומר, שהכניסו בתוך ה'לשם יחוד' את הנוסח יו"ד קה יו"י" קה כדי שלא יטעו בזה. ובסידור המבואר (בהוצאת רבי יעקב וינגרטן עמוד יט, וראה שם הערה ב) בנוסח הלשם יחוד שלפני עטיפת הטלית, כפנים כותב יוד הא בואו, ובמקום הביאור שמיועד לאמירה כתוב יוד קא בואו קא'.

לשון קודש

היהדות באפירת "לשם יהוד"

ספירת העומר

לשם יהוד קדושה פרוץ הוא ושיקנימית גדוהלו ורזיגונו. נא ליהוד לשמו לומר לשם יהוד

לשם יהוד קדושה פרוץ הוא ושיקנימית גדוהלו ורזיגונו. נא ליהוד לשמו לומר לשם יהוד

הקני מוכן וזמקון לקום מצות עשה של ספירת העומר. מנו שמתוב עונדת. וספרתם לקם מוקדת השבת מיום הביאום את עומר התנופה. שבע שפנת תמימות תהייה. עד מוקדת השבת השביעית המקודש המשיים יום.

והקדבתם עונת חזשה ח' יודי טעם...

פרוץ אתה ה'א' לוקוט מלך העולם.

אשור קדשט ממונתיו וצוט על ספירת העומר.

היום יום... לעומר

הרמון. הוא יחזיר לו עבודת בית המקדש למקומה במדתו. מימינו.

אמן סלה

הנהגים/ות לאמר "לשם יהוד"

לפי ספירת העומר, נטילת לולב "שם אליהו" וכן לפני "ברכת האילנות" ולפני "ידו הכפרות" ובספר תפילות לנשים בספר "תפילת חנה" ובקרב תפילות ידו נוסח חתם סופר - גם לפני ברכת האילנות בלחיות צדיקים/ות וראו לחיות שלא להגות את שם השם עם האותיות האמתיות אלא יגידו:

ליחוד שם יוד "קה" ב"ו"ו" "קה"

"קה" במקום הי ("קה")

ידו לחקול מלכותו כותבין ורובין

דף 50 ה' ה' חתם סופר תפילת אשים 29

כך נהגת השם בכבודותיו, אין לו חלק לעוה"ב רחמי שקראת השם בנקודותיו כמו שראת בקרב היודי שבבא והחייא כתיבם הלואי כתיבן, ואלו מלה לפי טעם שם בנפשוהו. תהייה בלתי נכונה, כל אלה הם נוסח ללחיות יתו, לתו שם כתיבם, או שישבו ומתוות ואפילו רק סמקון. דהיינו יוד יוד, אל"א יאמר יוד יוד יוד קה יוד קה יוד קה כתיבם כמו שם ארי ובקדחת ארי, וריניו תלפין בתפן שחלת אכל לו מחלת לב או שפתי לב, וריי כתיבם תהיי כתיבין, וריניו יודי עונת עונת חתם סופר וית בר כבודת יודו לשם יודי ונפון שמה תלפין. אשית שכתבו בשם אשתי 54 חסידים לחסידים. פיל דוד וקא יאלו מלך אל"א שרידה לחסיד ששמות, ות אשור, אכל בדרך חלה ושת כתיבם בשושים, מורי לחסידים, ולא קריי ששמות הירשית וכן ששתיי 54 חסידים ששמות כמו ששמות. אך בלתיק מפורש להירא לסיפור 1

וראה מה שכתבו בסידור בית אהרן וישראל (מהדורה חדשה בסוף הסידור מנהיג סעודה וברכות), לומר יוד קי' בואו קי'. וכן אפשר לומר בשפה אחרת וכפי שהורה האדמו"ר הזקן מ'קרי' זיע"א לומר בידיש 'יוד אין הא, און ואו אין הא'.

בשנים האחרונות הופיע ברכון מיוחד (ראה תמונה, ניתן להשיג במייל מערכת הילכתא) בידיש ובלשון הקודש, עם נוסח ה'לשם יחוד' שלפני ספירת העומר, ובו מודגש שצריכים להיזהר שלא להגות את שם השם עם האותיות ככתיבת השוהגה את השם אין לו חלק לעולם הבא, אלא לומר 'לייחד שם יוד קה בואו קה', עם 'ק' ולא עם 'ה'.

בסידור **עוד יוסף חי** (כמנהג הספרדים ועדות המזרח, לפי הנוסח המקובל מדורי דורות על פי האר"י והרש"ש) לפני תפילת 'פתח אליהו', כתוב שהאופן הנכון להזכרת שם הוי"ה הוא לומר בנוסח הבא - 'אות יוד, אות הא, אות ואו, ואות הא'.

על עצם אמירת 'לשם יחוד', נחלקו בו גדולי הדורות, ואין כאן מקומו להאריך, וי"ה קא חזון למועד. מה שמענין לציין, **שהנוגע ביהודה** (מהדורא קמא יו"ד סימן צג) הוא גדול הפוסקים שנחלק על אמירת לשם יחוד, ובסוף התשובה כתוב שאין חשש לומר ליחוד שם יו"ד ה"י בוי"ו ה"י, ואין בזה משום הוגה השם, וכך זכור מילדותו שכן היו אומרים יו"ד ה"י בוי"ו ה"י במילואו.

אגב, לנהוגים לומר כל יום קודם תפילת שחרית את הגילוי דעתו שתיקן **האשל אברהם מבוסשאטש**, שכל השמות הקדושים שמזכיר, יתפרש על פי הכוונה שמפרט כעת את כוונתם. מצוי שטועים ואומרים את שמות הקודש ככתיבתם בסידור, ובאמת צריך לומר 'אלקים' עם 'ק' ולא עם ה', ואדנות בכינוי.

וכן נוגע בענין התפילה שמופיע מחזור של ימים נוראים, באמירת 'אנו מנסים כבודו' בקדושה מוזכר שמות הקודש, וכן ב'היה רצון' בזמן ברכת כהנים של יום טוב, מזכירים שמות הקודש.

וצריך ליזהר שלא להגות את השמות באותיותיהם.

הפרסום הוקדש לעילוי נשמת

הרה"ח רבי משה צבי ב"ר דוד מינצברג זצ"ל נלב"ע כ"ח חשוון וזוגתו מרת רבקה ששא בת ר' אריה לייב נלב"ע ט"ז אדר ת.נ.צ.ב.ה.

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 438 בסך 100 שקל מזומן
האברך החשוב הג"ר יחיאל אומן שליט"א
כולל תלמודו בידו מודיעין עילית

שאלה: מהי הכוונה הנצרכת והמעכבת באמירת שמות הקודש?

פירוט הכוונה בשמות הוי"ה, אדנות, אלקים, צבאות, שדי, האם מועיל לעשות תנאי פעם אחת ביום לכל השמות, או שצריך לכיין בכל שם? האם צריך לכיין לפני אמירת השם, או בשעת האמירה? האם בשעת הלימוד צריך לכיין באמירת שמות הקודש?

מקורות: טור ושו"ע (או"ח סימן ה), אליה רבה (ס"ק ב), משנ"ב (ס"ק א-ג), סידור תפלה לדוד (בפתיחה), אגרות משה (אורח חיים חלק ה סימן ה), הליכות שלמה (תפילה פרק א אותיות ד-ה, ארחות הלכה), קובץ מבית לוי (חלק יא עמוד סז), שבט הלוי (חלק ז סימן קח), בצל החכמה (חלק ד סימן א), אז נדברו (חלק ב סימן עט), יקבשו מפיהו (חלק א שער ו פרק ב), דעת נוטה (ציצית הערה 155).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדיית, התשובות המובחרות ישלבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.
כבדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!
 נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולח 4
2. בעמודות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 6507823-1532
5. במייל 5047867@gmail.com

ברכת מזל טוב לידיד מכון הילכתא הג"ר אברהם ישעיהו הכהן בייפוס שליט"א בן חבר המערכת הג"ר יוסף שלמה הכהן בייפוס שליט"א לרגל שמחת הולדת הבת / הנכדה בשעט"מ

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. הכוונות לכתחילה; א. קריאה ככוונה לצאת ידי חובת המצוה, מדין מצות צריכות כוונה. ב. כוונת פירוש המילים, ובכלל זה כוונת שמות הקודש. ג. קבלת עול מלכות שמים, ועול מצוות, וזכירת ציאת מצרים. ד. רמז לעשרת הדברות.
- ב. מה מעכב: לגבי כוונה המעכבת בפירוש המילים, נאמר כמה דעות בגמ' עד היכן מעכבת הכוונה, ולהלכה רק פסוק ראשון מעכב שאם לא כיון חוזר. ובמסתפק אם כיון יחזור ויקרא. לא כיון ב'ברוך שם', אם לא המשיך חוזר, ואם המשיך אינו חוזר. ויש אומרים שמעכב עד על לבבך.
- ג. נזכר מיד: נזכר בסוף שמע ישראל - חוזר בלחש שלא יראה כמקבל שתי רשויות, וי"א שלמנהג הספרדים צריך המתין שיעור לגמור את הפרשה הראשונה. ויש אומרים שיהרהר את הפירוש ולא יחזור.
- ד. נזכר בהמשך: נזכר בסוף ואהבת - חוזר ואומר שמע עם פרשה ראשונה שלא יהיה בקורא למפרע שלא יצא. נזכר באמצע והיה אם שמעו - מסיים פרשה שניה, וחוזר על שמע ופרשה ראשונה. נזכר בסוף והיה עם שמעו - חוזר על שמע ופרשה ראשונה.
- ה. כוונה למצוה: להלכה מצוות צריכות כוונה, ומחלוקת אם רק בדאורייתא או גם בדרבנן. באופן שמתפרש מאילוי למצוה, כמו קריאת שמע בתוך סדר התפילה, אין הכוונה מעכבת.
- ו. פירוש המילים: צריך להפסיק אחרי ישראל ואחרי אלו קינו כדי שיוגו משמעות הפסוק, וצריך להאריך בשאלה עול מלכותו יתברך, וב'ברוך שם' לכיין שאנו מברכים אותו רק כפי השגתנו.

עדכוני הלכה

נו הא... הא נו...

שפת הרמזים: יש מושג, שאם רוצים לרמז איזה ענין באמצע התפילה במקומות שאסור להפסיק, או בין ברכה לאכילה, וכדומה, אומרים נו נו... נו הא... הא נו... נו נו נו... ש... או מפזמים ניגון, ומוסיפים רמזים בידיים ובהבעות הפנים.
 וכתב בוזאת הברכה (עמוד 14) בשם המנחת יצחק זצ"ל והגרי"ש אלישיב זצ"ל, שבעצם כל הפסק אסור, ואין היתר לדבר מה שחפץ בשפת נו הא... אלא שבדיעבד אינו חוזר, שאין לזה דין דיבור.
 וכתב בספר אני תפילה (שער כבוד בית ד' עמוד תקפו), ובספר משנה הלכה (חלק ב עמוד קז), שלפעמים מדבר שיחה שלימה, ועונה לטלפון בשפת 'נו הא...' וכדומה, ויתכן שאפילו בדיעבד נחשב הפסק.

נושא הגיליון הבא:

'כוונת שמות הקודש'

טלו חלק ביצוקי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעזור את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לע"נ האי גברא רבא מיקרי קרתא דירושלים הגה"ח רבי יעקב ברוך ב"ר משה צבי מינצברג זצ"ל נלב"ע ט"ו אייר תשפ"ד ת.נ.צ.ב.ה.
הונצח על ידי בני המשפחה שיחיו

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

גיליון שבועי עומק הפשט
 שיעורים וימי עיון
 בית הוראה טלפוני
 ביורוי הלכה אקטואליים
 קו מידע הלכתי
 חוברות הדרכה

02-535-0-535 מכון הילכתא

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

02-6507823 פקס:

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום לגרלות, ועוד...